

Do Bukurešti jsem dorazil na přelomu září a října 1980. Dostal jsem služební byt v desátém, posledním poschodí moderní novostavby na nevelkém, prestižním sídlišti Polivalenta. Obývací pokoj měl balkon, odkud se naskýtal výhled mezi domy bloku. Za domem naproti našemu se později stavěli lidé do fronty na potraviny, aby je nebylo vidět z ulice. Pár dní po příjezdu jsem se setkal s paní Cherou, správkyní bytů zahraničních lektorů. Přišla ke mně s jedním ze dvou opravářů, kteří měli na starosti naše byty, Gheorghem Gogem. Velmi rychle zavedla řeč na Polsko a na události, které tam v té době probíhaly, konkrétně na odborové hnutí Solidarita. Paní Chera se ostře vyslovila proti polským odborářům, Gheorghe Gogu je naopak podpořil. Jak mi později řekl doktor Jaroslav Šplouchal, bukureštský rodák české národnosti, byla to jasná provokace. Já jsem se nevyjádřil, nechal jsem je mluvit. Gheorghe Gogu byl zavalitější, tak trochu snědý chlapík kolem padesátky a působil dojmem bonvivána. Kromě něho se o naše byty staral ještě Costică Tătaru, který byl na pohled Gogovým opakem. Byl menší, drobnější a dokázal být krutý. Dříve pracoval na rumunském velvyslanectví v Madridu a o tomhle svém pobytu

mi vyprávěl. Já jsem se tvářil udiveně, ba nevěřicně, a to ho podněcovalo, aby mi toho řekl víc, než původně zamýšlel. Tak mi vyprávěl, jak se ve Španělsku vydávaly španělské překlady Ceaușeskových spisů, jak je v knihkupectvích kupovali pracovníci rumunské ambasády, odváželi je za město a tam je pálili.

Po příjezdu do Bukurešti jsem navštívil zahraniční oddělení na rektorátě a vyřídil nezbytné formality. Na tomhle oddělení tenkrát pracovaly Cornelia Borsa a Amelia Jiglău. Cornelia Borsa, která byla později přerazena na jiné místo, byla skvělá inteligentní žena. Amelia Jiglău byla poněkud pomalejší a během mého pobytu v Bukurešti se snažila vyřešit většinu problémů, které bych v jiné zemi neměl.

Katedra, kde jsem měl učit, se nacházela v přízemí budovy Filologické fakulty (Facultatea de limbi și literaturi străine, doslova Fakulta cizích jazyků a literatur) v ulici Pitari Moș. Tam jsem se setkal s některými kolegy. Katedra tenkrát fungovala v tomto složení:

Čeština:

Tiberiu Pleter, Alexandra Toader, Teodora Alexandru, Ileana Ionescu, Anca Irina Ionescu.

Slovenština:

Cornel Barborică, Silvia Armaș, George Călin, Anton Tănăsescu.

Polština:

Ion Petrică, Constantin Geambașu, Victor Jeglinschi, Elena Deboveanu-Terpu, Elena (Nușă) Timofte.

Srbochorvatština:

Mirco Jivcovići, Victor Vescu, Victoria Frîncu, Milivoj Gheorghievici, Voislava Stoianovici, Dorin Gămulescu.

Bulharština:

Dumitru Zavera, Maria Zavera, Laura Fotiade, Olga Stoicovici.

Ukrajiniština:

Dan Horia Mazilu, Stelian Gruia (dřívě Iațentiuć), Victor Rebușapcă, Magdalena László-Kuťiuk.

Staroslověňštinu vyučovala paní Elena Lința, noblesní žena, o níž budu mít příležitost zmínit se ještě později, a Mihai Mitu. Já jsem vedl také volné kurzy lužické srbštiny, ale chodilo tam jen pár studentů a velmi rychle účast na kurzu vzdali, takže nakonec na lužickou srbštinu chodila jen Luminița Studeny, studentka po otci českého původu, která studovala angličtinu a španělštinu, ale docházela také na můj volný kurz češtiny. Vydal jsem také vlastní učebnici lužické srbštiny, o té však bude řeč později.

Vedoucím katedry byl profesor Mirco Jivcovići, starší pán, rumunský Srb a starý komunista, oddělení češtiny vedl Tiberiu Pleter. Tiberiu Pleter byl sněďší hubenějšjí muž kolem padesátky a měl dvě výrazné vlastnosti – byl neuvěřitelně roztržitý (jednou mě požádal, abych mu sehnal mouku, já jsem mu ji nechal v kabinetu češtiny a tam jsem ji našel ještě rok nato), a co horšího, také nesmírně paličatý, což mělo za následek nízkou úroveň výuky češtiny a zklamání mnoha studentů, kteří se chtěli něco naučit.

Kromě Tiberia Pletera jsem měl ještě čtyři kolegyně bohemistky. Na prvním místě uvedu Alexandru Toader, jemnou ženu, která vyučovala literaturu. Svým citlivým přístupem si dokázala studenty získat a možná v rozhodující míře v nich probouzela zájem o češtinu. O Teodoře Alexandru jsem se v souvislosti s jejím působením v Praze už zmiňoval. Ileana Ionescu, která učila analýzu textů, byla pěvkyně, získala ocenění i v rámci hudebního festivalu Pražské jaro. Snad nejtalentovanější ze všech mých kolegů bohemistů byla nejmladší z nich, Anca Irina Ionescu. Zнала dobře větší počet cizích jazyků (a nejen slovanských) a byla velmi aktivní. Bohužel se nijak nestavěla proti neefektivní výuce češtiny, měla četné aktivity mimo fakultu. Hodně překládala z několika jazyků a působila jako tlumočnice pro Ústřední výbor Rumunské komunistické strany (PCR) a pro Ústřední výbor Svazu komunistické mládeže (UTC). V první polovině osmdesátých let byla osobní tlumočnicí Nika Ceaușeska, diktátorova syna, a hodně s ním cestovala po celém světě. Mluvila tak osobně s bývalým americkým prezidentem Richardem Nixonem, filipínským prezidentem Ferdinandem Marcosem a řadou dalších osobností světové politiky. Na své přátelství s Nikem Ceaușeskem však záhy doplatila: když se Nicu v roce 1985 pohádal se svou rodinou, Elena Ceaușescu, jeho matka, rozbila úzký kruh jeho přátel a ty poslala do různých končin Rumunska. Tak se stalo, že Anca Irina Ionescu po jistém zdráhání nastoupila jako profesorka rumunštiny na průmyslovku v severorumunském městě Baia Mare a na katedru slavistiky se vrátila teprve po pádu komunismu. Po pracovní stránce spolupracovala s mým předchůdcem Jaromírem Damkem, se mnou ne.

Bukurešťská bohemistika měla nesrovnatelně nižší úroveň než pražská rumunistika, ale byla na tom také podstatně

hůř než bukureštská slovakistika. Zatímco my, pražští bohemisté, jsme po prvním ročníku běžně komunikovali rumunsky, rumunští studenti, které jsem převzal až ve třetím nebo čtvrtém ročníku, neuměli česky odpovědět ani na tak základní otázky jako „Jak se jmenujete?“, „Co studujete?“ či „Byla jste někdy v Československu?“. (Je snad zbytečné dodávat, že rumunští studenti češtiny neznali československou vlajku a že neměli tušení, co byla v meziválečném období Malá dohoda.) Dalo by se argumentovat tím, že čeština je pro cizince obtížnější než rumunština, ale tenhle argument by neobstál. Studenti slovenštiny totiž nejenomže mluvili slovensky, ale rozuměli také obstojně česky. Když jsem jednou pozval k sobě na návštěvu studentky češtiny a slovenštiny, začal jsem mluvit rumunsky, ale slovenštinářky mi řekly: „Mluvte česky, my vám rozumíme.“ Na rumunštinu jsme museli přejít, teprve když přišly češtinářky.

Výsledky jednotlivých oddělení na katedře slavistiky vypadaly asi takto: ze západoslovanských jazyků na tom byla nesporně nejlépe slovenština. Vedoucím slovenského oddělení byl docent Corneliu Barborică, velmi talentovaný člověk a skutečná osobnost rumunské slavistiky, přeložil mimo jiné Bohumila Hrabala. Barborică se však zaměřoval na odbornou činnost, za dobré výsledky ve znalosti jazyka vděčili studenti paní Silvii Armaş, která na ně kladla vysoké nároky a stejně jako já jim dávala řadu písemných prací. „Nemají mě rádi, ale umějí,“ řekla mi jednou. Polština a také východoslovanská ukrajinština na tom byly podobně jako čeština, o jihoslovanské srbochorvatštině a bulharštině jsem neměl takový přehled, ale mám důvody se domnívat, že rovněž tam byla úroveň vyšší než na češtině či polštině.

Studentům však chyběla motivace nejen z důvodu chaotické výuky. Za jejich nezájmem stál celý systém rumunského

školství, alespoň v případě cizích jazyků. Uchazeči o studium totiž skládali přijímací zkoušku z některého světového jazyka (obvykle z francouzštiny, angličtiny, ruštiny nebo němčiny), ale podle dosažených výsledků jim byl přidělen některý „menší“ jazyk, takže zájemci o studium dejme tomu francouzštiny nebo angličtiny končili třeba na češtině nebo polštině. K chaotické výuce tak ještě přistupovala neochota učit se jazyk, který si sami nevybrali. Většina mých spolužáků v Praze neměla rumunštinu nijak zvlášť ráda, ale na hodiny se připravovaly. Rumunští studenti se na hodiny češtiny příliš neučili. V létě jsem od nich vyslechl absurdní argument, že se nemohou učit, protože je příliš horko.

Usiloval jsem o to, aby vyučující češtiny náplň svých hodin nějak koordinovali, ale marně. Dr. Pleter mi vytkl, že chci potlačovat akademickou svobodu, což znělo v podmínkách Ceaușeskova Rumunska skutečně nesmyslně. V praxi to vypadalo tak, že zatímco jeden vyučující v prvních týdnech prvního ročníku požadoval, aby se studenti naučili veškeré české skloňování, jiný vyučující ve stejné době požadoval, aby zvládli veškeré časování. Tak velké množství učiva se ani při té nejlepší vůli nedalo zvládnout a výsledkem bylo fiasko.

Aby existoval nějaký společný jmenovatel, ze kterého by mohli vycházet všichni vyučující, pustil jsem se do psaní učebnice češtiny pro začátečníky. Rumunská učebnice češtiny na katedře sice existovala, ale byla plná chyb a nedůsledností. Tak třeba jako synonymum podstatného jména spěch bylo uváděno neexistující slovo „naspěch“ a v knize se vyskytovaly věty typu *Byl krásný slunný den, a tak jsem nasedl na elektriku...* (Tenhle nedostatek citu pro stylistické zabarvení slov byl příznačný pro Tiberia Pletera. Když později psal svou trojdílnou českou gramatiku, která byla objektivně vzato pro těch pár bohemistů zbytečná, jedním

dechem používal v příkladech slova „Švýcary“ a „barák“. To muselo studenty nutně mást a já jsem doporučoval, aby uvedená slova byla nahrazena stylisticky neutrálními synonymy „Švýcarsko“ a „dům“, nebo aby se u příslušných vět vysloveně uvedlo, že jde o styl archaizující nebo naopak hovorový. Tiberiu Pleter to samozřejmě odmítl.)

Při koncipování své učebnice jsem přihlížel k tomu, že někteří studenti umějí rusky, takže se česky učí rychleji, kdežto jiní neovládají žádný slovanský jazyk. Proto jsem text každé lekce rozdělil na dvě až tři menší jednotky, aby si ti, kdo žádný slovanský jazyk neznají, mohli učivo osvojovat po menších částech a pomaleji. Na rozdíl od svých rumunských kolegů jsem postupně učil zároveň některé tvary jmenné i slovesné tak, aby se daly sestavovat smysluplné věty na dané téma. Na konci každé lekce jsem upozorňoval na některé záludnosti češtiny a porovnával jsem vyjadřování v češtině a rumunštině. Nežli byla učebnice (*Curs practică de limba ceată*, první vydání 1985, druhé 1989) vydána formou skript, psal jsem jednotlivé lekce na psacím stroji s průklepovým papírem v maximálním možném počtu exemplářů. Soukromé osoby totiž tenkrát neměly přístup ke xeroxu. Protože takto rozmnožených exemplářů bylo málo, na mé kolegy se pochopitelně nedostalo, a tak texty lekcí nemohli používat a učebnice úlohu jednotlicího prvku jednotlivých hodin plnit nemohla. Jinak tomu bylo poté, co kniha vyšla. Kolegové mě podle ní nechali učit, ale sami ji zásadně nepoužívali. Chaos ve výuce pokračoval. Pokud jde o mé učebnice – postupně jsem jich napsal pět, čtyři češtiny a jednu lužické srbštiny –, nedostal jsem za ně ani korunu, byla to dobrovolná práce socialistického učitele. Proto se moji kolegové raději věnovali psaní slovníků a konverzačních příruček, za které je nakladatelství platila.